

اصول طراحی یک برنامه خود راهبر

درس طراحی آموزشی / جلسه ۸

فهرست مطالب

اهداف کلی	۳
۱ مروری کلی بر طراحی یک برنامه آموزشی خود راهبر و تلفیق یافته	۳
۱,۱ مقدمه	۳
۱,۲ مروری کلی بر طراحی یک برنامه آموزشی خود راهبر و تلفیق یافته	۴
۱,۳ طرح یک مثال	۴
۲ طراحی یک برنامه آموزشی تلفیقی	۵
۲,۱ مقدمه ای بر طراحی برنامه آموزشی تلفیقی	۶
۲,۲ فاز اول (گام اول تا پنجم) ساختن مولفه های اولیه قوی	۶
۲,۳ شرحی بر گام اول - عوامل موقعیتی	۷
۲,۴ عوامل موقعیتی که باید مدنظر قرار گیرند	۷
۲,۵ شرحی بر گام دوم- اهداف یادگیری	۸
۲,۶ راهکارهایی برای تعیین اهداف مهم یادگیری	۹
۲,۷ شرحی بر گام سوم- روش های ارزشیابی و ارائه بازخورد	۱۰
۲,۸ راهکارهای انجام یک ارزشیابی آموزشی	۱۲
۲,۹ شرحی بر گام چهارم- فعالیت های تدریس / یادگیری	۱۲
۲,۱۰ بازاندیشی	۱۴
۲,۱۱ شرحی بر گام پنجم- تلفیق گام های اول تا چهارم	۱۴
۳ فاز میانی (گام های ششم تا هشتم)	۱۶
۳,۱ توضیحی اجمالی بر فاز میانی	۱۶
۳,۲ گام ششم- ساختار بندی دوره / برنامه	۱۷
۳,۳ گام هفتم- استراتژی آموزشی	۱۷
۳,۴ گام هشتم - نقشه از فعالیت های یادگیری	۱۷
۴ فاز پایانی (گام های نهم تا دوازدهم)	۱۸
۴,۱ گام نهم - تعیین چگونگی نمره دهی	۱۹
۴,۲ گام دهم- شناسایی مشکلات احتمالی	۱۹
۴,۳ گام یازدهم- اطلاع رسانی به دانشجویان درباره آنچه برنامه ریزی کرده اید	۱۹
۴,۴ گام دوازدهم- طرح ریزی برای ارزشیابی برنامه	۱۹
خلاصه	۲۰
منابع	۲۱

شناسه جستار

عنوان جستار:

اصول طراحی یک برنامه آموزشی خودراهبر

نویسنده: دکتر ریتا رضایی

هیئت علمی مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی

آخرین تاریخ به روز رسانی: ۱۳۹۰/۶/۶

طراح آموزشی: دکتر مانوش مهرابی

ویرایش: زهرا صفاری

کارشناس مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی

با همکاری:

مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی

قطب علمی آموزش الکترونیکی

دانشگاه علوم پزشکی شیراز

اهداف کلی

در تدوین این درس اهداف کلی زیر مد نظر است:

انتظار می رود پس از خواندن مطلب این نوشتار به هدف های زیر نائل

آیند.

۱. آشنایی با فرآیند سیستماتیک طراحی یک برنامه خود راهبر

۲. ارائه شاخص های ارزشیابی طراحی برنامه

۱) مروری کلی بر طراحی یک برنامه آموزشی خود راهبر و تلفیق یافته

➤ مفاهیم کلیدی

۱. اثربخشی تدریس به چگونگی طراحی دوره و تعامل استاد با دانشجو بستگی دارد.

➤ اهداف یادگیری

شما پس از مطالعه مطالب این نوشتار قادر خواهید بود:

۱. اهمیت طراحی یک دوره آموزشی خود راهبر را شرح دهید.

۲. مولفه های اصلی یک مدل خود راهبر را توضیح دهید.

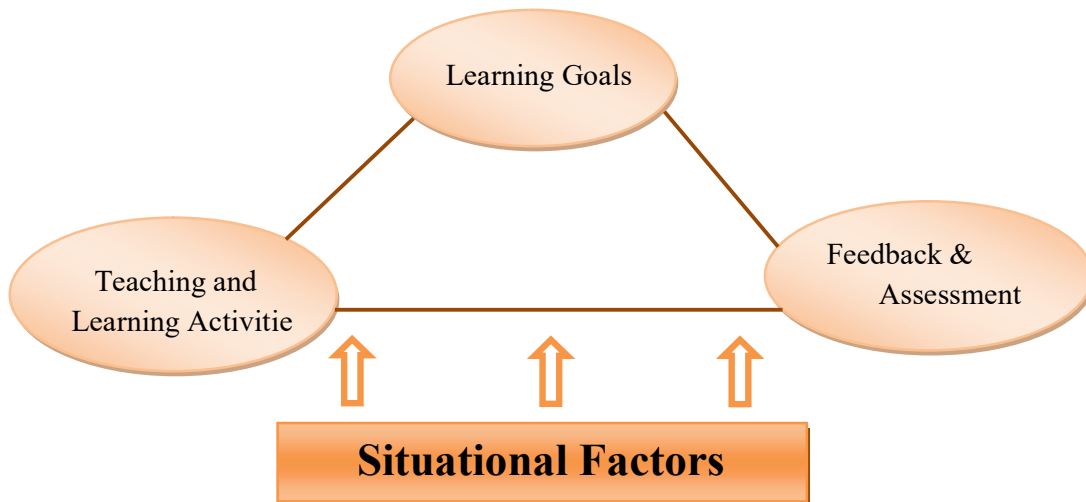
۱,۱ مقدمه

در تدریس، دو فعالیت مرتبط و در عین حال مستقل از هم وجود دارند. یکی طراحی دوره از طریق جمع آوری اطلاعات و تصمیم گیری درباره راه های تدریس و دیگری تعامل بین استاد و دانشجو مفهوم تعامل استاد- دانشجو یک مفهوم وسیع بوده و شامل سخنرانی، بحث های هدایت کننده، مشاوره و می باشد.

برای ارائه یک تدریس اثر بخش، تبحر در هر دو فعالیت یعنی طراحی دوره و تعامل با دانشجو ضروری است.

۱,۲ مروری کلی بر طراحی یک برنامه آموزشی خود راهبر و تلفیق یافته

مؤلفه های اصلی این مدل مشابه همه مدل‌های طراحی آموزشی است یعنی: تحلیل عوامل موقعیتی^۱، تنظیم اهداف یادگیری^۲، طراحی روش های ارزشیابی، ارائه بازخورد و انتخاب فعالیت تدریس / یادگیری. آنچه این مدل را از سایر مدل ها مجزا می کند. این است که اجزا طراحی دوره در این مدل طوری در کنار هم قرار می گیرند که نشان دهنده و مؤکد بر ارتباط درونی آنها باشد (شکل ۱)

شکل ۱: مدل طراحی برنامه خود راهبر

۱,۳ طرح یک مثال

برای درک بهتر تفاوت این مدل با سایر مدل ها تصور کنید اهداف یک درس عبارت باشند از:

- یادگیری مهم ترین مطالب مربوط به محتوا
- یادگیری تفکر انتقادی درباره موضوع

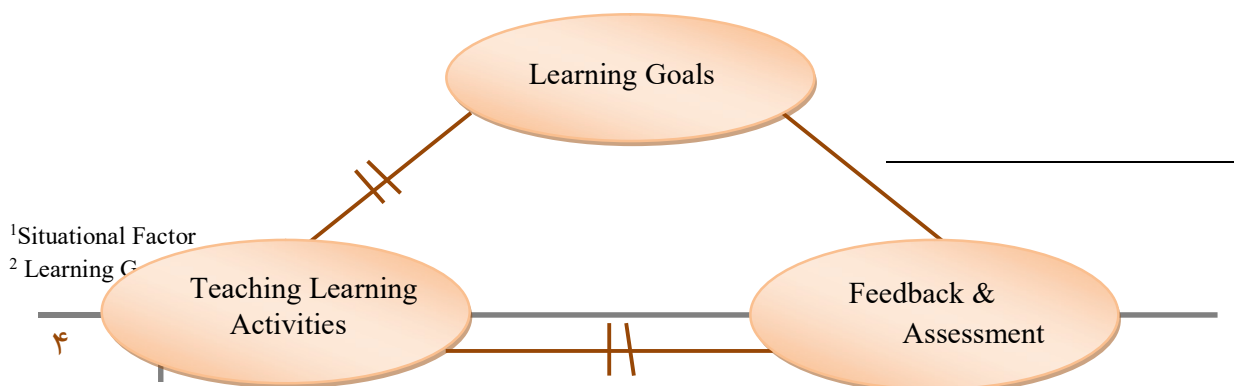
آنچه عملاً در کلاس درس رخ داده، ارائه یک سخنرانی نسبت به موضوع مورد نظر بوده است (یعنی فعالیت تدریس / یادگیری به صورت سخنرانی بوده است)

اولین مشکل در این مثال عبارت است از اینکه فعالیت تدریس / یادگیری با اهداف یادگیری در یک راستا قرار ندارند.

دانشجویان باید محتوا را از طریق سخنرانی یاد بگیرند اما قطعاً درباره یادگیری تفکر انتقادی و دریافت بازخورد هیچ فعالیتی انجام نشده است.

از طرف دیگر این مدرس برای طراحی سوال دچار مشکل خواهد بود. آیا سؤالات مربوط به چگونگی تفکر باید در سؤالات گنجانده شود؟ بین محتوای ارائه شده و سؤالات نیز باید با فعالیت تدریس / یادگیری ارتباط وجود داشته باشد.

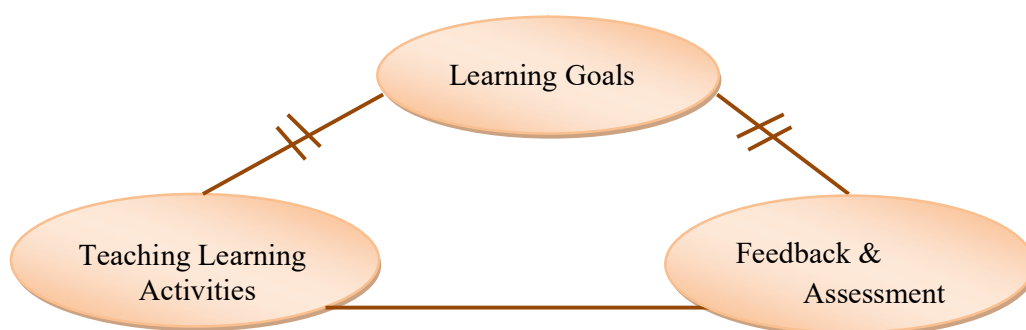
❖ مثال یک

¹Situational Factor

² Learning G

❖ مثال دو

✓ نکته مهم

اگر یکی از این ارتباطات در یک دوره وجود نداشته باشد خود به خود ارتباط بعدی نیز گسیخته خواهد شد و در نهایت عملاً دوره آموزشی بصورت گسیخته از هم اجرا خواهد شد.

➤ آزمون

- ۱- کدامیک از عوامل زیر اختصاصاً در مدل طراحی آموزشی خود راهبر تلفیقی مطرح می شود:
- الف) عوامل موقعیتی (ب) بازخورد
ج) فعالیتهای یادگیری (د) ارتباط درونی عوامل
گزینه "د" صحیح است

- ۲- کدامیک از موارد زیر به اثر بخشی تدریس کمک می کند؟
- الف) تعامل استاد دانشجو (ب) تعیین اهداف یادگیری
ج) تعیین فعالیت های یادگیری (د) همه موارد فوق
گزینه "د" صحیح است

۲ طراحی یک برنامه آموزشی تلفیقی

➤ مفاهیم کلیدی

۱. فرآیند طراحی برنامه باید بصورت سیستماتیک انجام گیرد.
۲. طراحی یک برنامه آموزشی خود راهبر تلفیقی در سه مرحله و با دوازده گام انجام می گیرد.

۳. اولین گام در طراحی یک دوره آموزشی شناسایی و تحلیل موقعیت است.

➤ اهداف یادگیری

شما پس از مطالعه مطالب این نوشتار قادر خواهید بود:

۱. مراحل طراحی برنامه آموزشی خودراهبر را به تفصیل شرح دهید.
۲. گام های اول تا پنجم طراحی برنامه را نام برده و هر گام را به تفصیل شرح دهید.
۳. ویژگی ها و اهمیت هر گام را توضیح دهید.

۲,۱ مقدمه ای بر طراحی برنامه آموزشی تلفیقی

در طراحی یک برنامه ابتدا باید اطلاعات مورد نیاز را جمع آوری کرده و درباره چگونگی تدریس تصمیم گیری نمود. به همین دلیل نیاز است که فرایند طراحی برنامه بصورت کاملاً سیستماتیک انجام شود، یعنی تکمیل هر مرحله قبل از رفتن به مرحله بعد ضروری است.

در این مدل طراحی در سه مرحله انجام می گیرد :

۱. فاز اول (گام اول تا پنجم)
۲. فاز میانی^۳ (گام های ششم تا هشتم)
۳. فاز پایانی (گام های نهم تا دوازدهم)

۲,۲ فاز اول (گام اول تا پنجم) ساختن مولفه های اولیه قوی^۴

مؤلفه های اولیه این مدل در شکل شماره (۱) نشان داده شده است. اولین مؤلفه در این مدل جمع آوری اطلاعات درباره عوامل موقعیتی^۵ است. مثلاً چه تعداد دانشجو در برنامه حضور خواهند داشت؟ دانش قبلی دانشجویان نسبت به موضوع چیست؟ این اطلاعات در نهایت به تصمیم گیری های بعدی درباره اهداف یادگیری، روش تدریس - یادگیری و ارزشیابی - بازخورد کمک می کند. پس از جمع آوری اطلاعات اولین تصمیم گیری درباره اهداف یادگیری است.

- پس از گذراندن دوره چه توقعی از دانشجویان داریم ؟
- پس از ۲-۳ سال چه نکاتی مهم است که باید به یاد داشته باشند؟
- چه توانایی ها و یا مهارت های تفکر مورد نیاز ایشان است ؟

تصمیم گیری بعدی مربوط به روش ارزشیابی و ارائه بازخورد است.

- دانشجو چه توانایی یا مهارت هایی را باید نشان دهد تا دال بر دستیابی به اهداف یادگیری باشد؟

اگر بتوانیم به این سؤال بطور دقیق پاسخ دهیم، به راحتی می توانیم فعالیت های تدریس - یادگیری اثر بخش را طراحی کنیم. در این حالت از مکانیسم « طراحی وارونه^۶» استفاده کرده ایم .

اگر اهداف یادگیری از اهمیت کافی برخوردار باشند و روش های ارزشیابی نیز اثر بخشی لازم را داشته باشند، به احتمال زیاد فعالیت های یادگیری مورد نیاز می توانند با طراحی برنامه تلفیق شوند. سپس ضروری است که فعالیت مناسب برای تدریس - یادگیری طراحی شود.

³ Intermediate Phase

⁴ Building Strong Primary Components

⁵ Situational Factors

⁶ Backward Design

در نهایت باید کل برنامه دوره را از نظر یکپارچگی چک نمود. آیا همه فعالیت های یادگیری در برگرنده همه اهداف یادگیری می باشند؟ آیا روش های ارزشیابی و بازخورد در برگرنده اهداف و فعالیت های یادگیری هستند؟ اگر قرار است دانشجو تجارب یادگیری ارزشمندی را در طی یک دوره آموزشی کسب نماید لازم است این موضوع در طراحی کیفیت ارائه دوره آموزشی یا برنامه دیده شده باشد. بدین منظور پنج گام پایه در فرآیند طراحی آموزشی به شکل زیر باید دنبال شوند.

۲,۳ شرحی بر گام اول - عوامل موقعیتی^۷

اولین گام در طراحی یک دوره توجه و شناسایی دقیق موقعیت است بدین معنی که همه اطلاعات موجود درباره تدریس و یادگیری در این برنامه جمع آوری و بازبینی می شود. عوامل موقعیتی متعددی بر روی چگونگی اجرای یک برنامه اثرگذار هستند که بطور کلی می توان آنها را بصورت زیر خلاصه کرد :

- زمینه اختصاصی و کلی موقعیت تدریس/ یادگیری^۸
- ماهیت موضوع
- ویژگی های یادگیرندگان
- ویژگی های مدرس

توجه به عوامل موقعیتی متعدد (تحلیل موقعیت)

- چالش های آموزشی اختصاصی برای این موضوع / برنامه خاص چیست؟
 - دانشجو از این برنامه چه انتظاراتی دارد؟ گروه آموزشی، دانشکده و جامعه در نهایت چه انتظاراتی دارند؟
 - این درس/ برنامه با کل برنامه درسی دانشجو چگونه ارتباط پیدا می کند؟
- از فرآیند «طراحی وارونه» استفاده کنید. این فرآیند در پایان فرآیند یادگیری شروع شده و به سمت ابتدای آن بر می گردد. از اطلاعات این قسمت (گام اول) برای تصمیم گیری های بعدی باید استفاده کرد.

۲,۴ عوامل موقعیتی که باید مدنظر قرار گیرند

این عوامل عبارتند از:

۱. زمینه اختصاصی موقعیت تدریس - یادگیری^۹

چه تعداد دانشجو در کلاس درس شرکت می کنند؟ در چه سطح/ مقطعی قرار دارند؟ جلسات کلاس برای چه مدت ادامه خواهد داشت و در هفته چند بار تکرار می شود؟ چگونه قرار است درس ارائه شود (کلاس درس، آزمایشگاه، مجازی، حضوری و)؟ چه تجهیزات فیزیکی می تواند برای کلاس درس مفید باشد؟

۲. زمینه کلی موقعیت یادگیری^{۱۰}

دانشگاه/ دانشکده/ گروه چه انتظاراتی از ارائه این درس دارد؟

⁷ Situational Factors

⁸ General and Specific Context

⁹ Specific Context of the Teaching/ Learning Situation

¹⁰ General Context of the Learning Situation

۳. ماهیت موضوع^{۱۱}

آیا درس اساساً تئوریک، عملی و یا ترکیبی از هر دو می باشد؟ آیا اختلاف نظرات و یا تغییرات مهمی درباره حیطه موضوع مربوطه وجود دارد؟

۴. ویژگی های یادگیرندگان^{۱۲}

وضعیت زندگی (مثلاً حرفه ای، کاری و خانوادگی) چگونه است؟ دانش و تجارب قبلی آنها نسبت به موضوع چیست؟ احساسات غالب دانشجویان نسبت به درس چگونه است؟

۵. ویژگی های مدرس^{۱۳}

استاد نسبت به درس / موضوع چه نگرش و باوری دارد؟ نگرش استاد نسبت به دانشجو چگونه است؟ استاد نسبت به موضوع چقدر آشنایی دارد (دانش / تجربه)؟ نقاط قوت استاد در تدریس این موضوع چیست؟

۲.۵ شرحی بر گام دوم - اهداف یادگیری

پس از اینکه عوامل موقعیتی را بازبینی کردید، باید تصمیم بگیرید که دانشجویان قرار است در این درس چه چیزهایی را فرا بگیرند؟ بعضی افراد رویکرد مبتنی بر محتوا^{۱۴} دارند. این یکی از ساده ترین و معمول ترین رویکردهاست ولی متأسفانه بطور کلی به تأکید بیش از حد بر یادگیری در حد به خاطر سپاری و درک^{۱۵} منجر می شود. هر چند که این سطح از یادگیری نیز دارای اهمیت است اما وقتی رویکرد مدرس مبتنی بر یادگیری^{۱۶} باشد معمولاً یادگیری در سطوح بالاتری به وقوع می پیوندد یعنی "یادگیری مهم ترین ها"^{۱۷} برای این منظور بهتر است استاد به اثرات بلند مدت^{۱۸} درس / برنامه فکر کند. در چنین حالتی غالباً اهداف یادگیری با تأکید بیشتری بر روی تفکر نقادانه^{۱۹}، به کارگیری دانش مربوط به درس، حل مسأله، یادگیری مادام العمر و ... بیان شود. در شکل شماره ۲ تاکسونومی یادگیری مهم ترین ها^{۲۰} با زیر گروه هایش نشان داده شده است.

¹¹ Nature of the Subject

¹² Characteristics of the Learners

¹³ Characteristic of the Teacher

¹⁴ Context- Centered Approach

¹⁵ Remember & Understand

¹⁶ Learning- Centered Approach

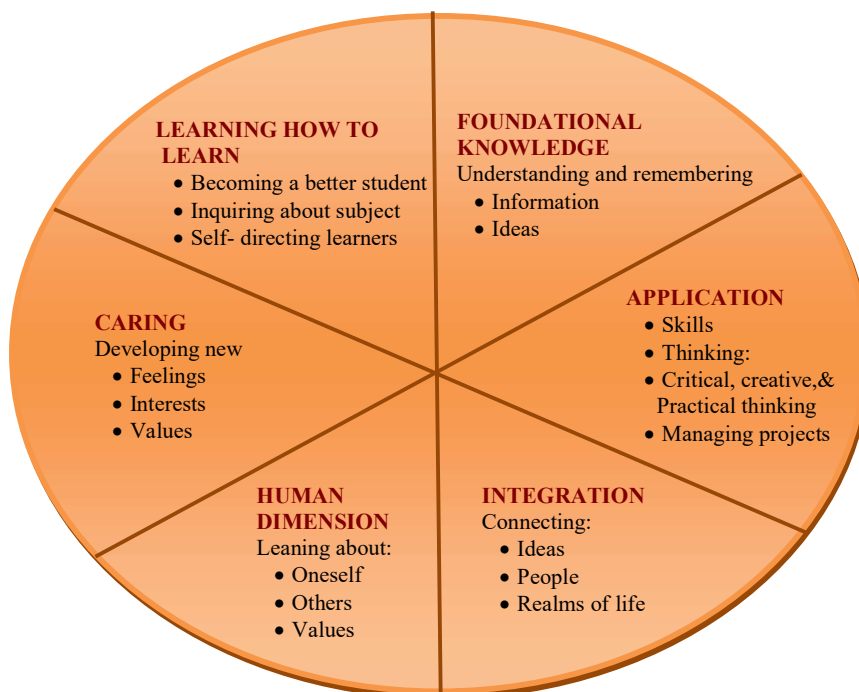
¹⁷ Significant Learning

¹⁸ Impact

¹⁹ Critical Thinking

²⁰ Taxonomy of Significant Learning

The TAXONOMY OF SIGNIFICANT LEARNING

شکل ۲: تاکسونومی اهم اهداف یادگیری

مهم ترین ویژگی این تاکسونومی تعامل موجود بین انواع یادگیری در آن می باشد. بدین معنی که هر نوعی از یادگیری می تواند محرکی برای انواع دیگر یادگیری باشد. این امر برای انتخاب اهداف یادگیری درس بسیار کمک کننده است.

۲.۶ راهکارهایی برای تعیین اهداف مهم یادگیری

سؤالاتی که در تعیین اهداف مهم یادگیری کمک کننده هستند عبارتند از:

(۱) دانش پایه^{۲۱}

- چه اطلاعات کلیدی (حقایق و اصول، مفاهیم، ارتباطات و ..) لازم است دانشجو به خاطر داشته باشد؟
- ایده های کلیدی برای درک بهتر درس توسط دانشجو چه می باشند؟

(۲) اهداف کاربردی^{۲۲}

²¹ Foundational Knowledge

²² Application Goals

چه نوع تفکری را دانشجو باید یاد بگیرد؟

- تفکر نقادانه- تحلیل و ارزشیابی
- تفکر خلاقانه^{۳۳}- ترکیب و خلق
- تفکر عملیاتی^{۳۴}- حل مسأله و تصمیم گیری

۳) اهداف تلفیقی^{۲۵}

چه ارتباطاتی (شباهت ها و تعامل) را دانشجو باید تشخیص دهد؟

- بین ایده ها و مفاهیم مختلف موجود در درس
- بین ایده ها و اطلاعات موجود در دروس مختلف دیگر
- بین اطلاعات ارائه شده در این درس با محیط واقعی کاری

۴) اهداف مربوط به ابعاد انسانی^{۲۶}

- دانشجو چه نکاتی را درباره خودش باید یا می تواند یاد بگیرد؟
- دانشجو چه نکاتی را درباره درک دیگران و تعامل با آنها باید یاد بگیرد؟

۵) اهداف مربوط به علاقه و اهمیت دادن^{۲۷}

- چه تغییرات یا ارزش هایی باید در دانشجو شکل بگیرند؟
- چه احساسات، علائق و یا ایده هایی باید در دانشجو رشد کند.

۶) اهداف مربوط به یادگیری چگونگی یاد گرفتن

- چگونه می تواند یک دانشجوی موفق باشد؟
- چگونه می تواند این درس خاص را یاد بگیرد؟
- چگونه می تواند یک یادگیرنده خود راهبر باشد؟
- چگونه می تواند نیازهای یادگیری و برنامه یادگیری خودش را تعیین کند؟

۲,۷ شرحی بر گام سوم- روش های ارزشیابی و ارائه بازخورد

دانشجو باید قادر به انجام چه کاری باشد تا نشان دهنده دستیابی به اهداف یادگیری باشد؟

فکر کنید شما چه کاری می توانید انجام دهید تا به دانشجو در یادگیری کمک کنید و در عین حال پایه ای برای سیستم نمره دهی شما باشد. ارزشیابی آموزشی^{۲۸} را مدنظر قرار دهید.

در یک برنامه مبتنی بر محتوا معمولاً دو امتحان میان ترم و پایان ترم برای ارزشیابی استاد از عملکرد دانشجو مناسب و کافی به نظر

می رسند.

²³ Creative Thinking

²⁴ Practical Thinking

²⁵ Integrational Goals

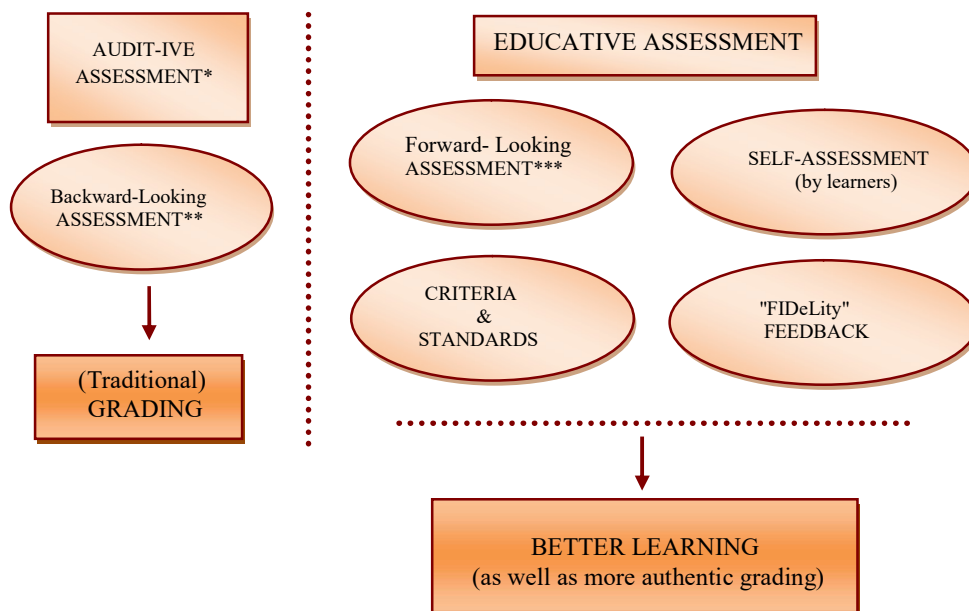
²⁶ Human Dimensions Goals

²⁷ Caring Goals

²⁸ Educative Assessment

اما در برنامه مبتنی بر یادگیری حتی ارزشیابی دارای نقش آموزشی است و فراتر از ارزشیابی صرف دیده می شود که فقط برای نمره دهی کاربرد دارد. ارزشیابی آموزشی اساساً باعث افزایش کیفیت یادگیری دانشجو می شود در شکل شماره (۳) اجزاء کلیدی یک ارزشیابی با نقش آموزشی در مقابل ارزشیابی با نقش ارزیابی^{۲۹} نشان داده شده است.

AUDIT-IVE AND EDUCATIVE ASSESSMENT

Audit-ive Assessments* = ارزشیابی که تنها تعیین کننده صحت و درستی یادگیری دانشجو است به جای اینکه به وی در امر یادگیری کمک کند.
 Backward-Looking Assessment** = برای تعیین اینکه آیا دانشجویان مواد آموزشی را که باید مطالعه می نموده اند فهمیده اند و میتوانند دانش مربوط به آن را به کار گیرند.
 Forward- Looking Assessment*** = برای تعیین اینکه آیا دانشجویان بعد از اتمام دوره جاری برای فعالیت های بعدی آمادگی دارند.
 همانطوریکه دانشجو در حال یادگیری موضوعات مربوطه است، مدرس باید بازخورد مناسب را ارائه دهد.

بازخورد خوب دارای ویژگی های زیر است:

- تکرار^{۳۰}: ارائه بازخورد بصورت روزانه، هفتگی و یا با هر تکراری که لازم باشد.
- فوریت^{۳۱}: بازخورد باید در اسرع وقت به دانشجو داده شود.
- افتراق^{۳۲}: تفاوت بین کار ضعیف، قابل قبول و عالی باید به وضوح بیان شود.
- علاقه^{۳۳}: در حین ارائه بازخورد علاقه و همدلی خود را باید به دانشجو نشان داد.

²⁹ Audit

³⁰ Frequent

³¹ Immediate

³² Discriminating

³³ Loving

این ویژگی ها تحت عنوان "FIDeLity Feed Back" خوانده می شود.

۲,۸ راهکارهای انجام یک ارزشیابی آموزشی

راهکارهای انجام یک ارزشیابی آموزشی عبارتند از:

(۱) ارزشیابی آینده نگرانه^{۳۴}

- یکی دو موضوع را انتخاب کنید.
- موقعیتی را که احتمالاً دانشجویان می توانند مطالب یادگرفته شده را به کار گیرند شناسایی کنید.
- سعی کنید این موقعیت را با سؤال مناسب، طرح مسأله مناسب و یا موضوعات مرتبط به وجود آورید.

(۲) شاخص ها و استانداردها^{۳۵}

- یکی از اهداف اصلی یادگیری تان را انتخاب کنید.
- حداقل دو شاخص برای افتراق عملکرد عالی از ضعیف مشخص کنید.
- دو تا سه سطح استاندارد (حداقل میزان قابل قبول بودن) برای هر شاخص معین کنید.

(۳) خود ارزیابی^{۳۶}

چه فرصت هایی را می توانید فراهم کنید تا دانشجو عملکرد خودش را ارزشیابی نماید؟

(۴) بازخورد^{۳۷}

چه روش هایی برای ارائه بازخورد مناسب به دانشجو می توانید طرح ریزی نمائید.

۲,۹ شرحی بر گام چهارم - فعالیت های تدریس / یادگیری^{۳۸}

چه اتفاقاتی در طول دوره می تواند بیفتد تا به دانشجو کمک کند از عهده فعالیت های ارزشیابی برآید؟

- به راههای درگیر کردن دانشجو خلاقانه فکر کنید (این قسمت کمکی برای گسترش دادن اهداف یادگیری می باشد)
- از فعالیت هایی که منجر به «یادگیری فعال^{۳۹}» می شوند کمک بگیرد.

رایج ترین فعالیت تدریس در کلاس های دانشگاهی سخنرانی^{۴۰} و بحث^{۴۱} می باشد. اما برای اینکه اهم یادگیری در یک برنامه آموزشی ایجاد شود ضروری است که از ابزارهای دیگری بعنوان فعالیت های تدریس / یادگیری استفاده شود تا در نهایت یادگیری بصورت فعال رخ دهد.

³⁴ Forward- Looking Assessment

³⁵ Criteria and Standard

³⁶ Self- Assessment

³⁷ Feed Back

³⁸ Teaching Learning Activities

³⁹ Active Learning

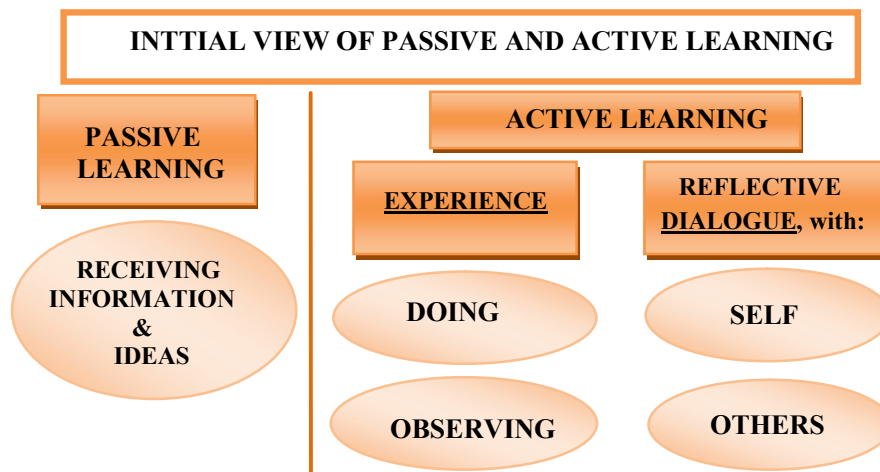
⁴⁰ Lecturing

⁴¹ Discussion

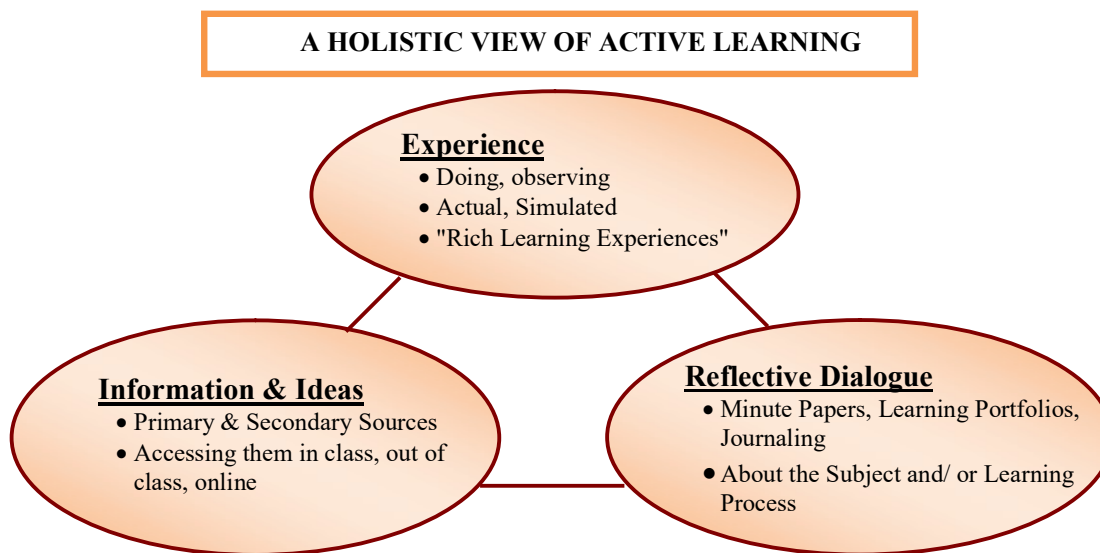
پژوهش های متعددی مؤکد این نکته اند که دانشجو اگر بصورت فعالانه در فرآیند یادگیری مشارکت داشته باشد بیشتر یاد گرفته و برای مدت طولانی تری آن را به خاطر می سپارد.

یادگیری فعال به معنی درگیر کردن دانشجو در انجام دادن کارها و تفکر درباره آن چیزی است که انجام می دهد. برای این کار لازم است تجارب یادگیری و فرصت های جدیدی برای تفکر و تأمل عمیق برای دانشجو فراهم شود.

شکل شماره ۴ : یادگیری فعال و غیر فعال را به تصویر کشیده است.

شکل ۴ : یادگیری فعال و غیر فعال

شکل ۵ : یک نگاه کلی به یادگیری فعال

یک نگاه کلی به فعالیت های یادگیری (از کسب اطلاعات تا تجربه عملی و تفکر و بازاندیشی^{۴۲}) می تواند به ایجاد محیطی مناسب برای یادگیری فعال کمک کند.

یک استاد اثربخش از هر سه جزء یادگیری فعال به شکل های متنوع استفاده می کند.

۲,۱۰ بازاندیشی

یکی از راهکارهای مؤثر در یادگیری فعال بازاندیشی است که دانشجو را تشویق می کند تا درباره تجارب یادگیری اش تفکر عمقی داشته باشد. بازاندیشی به صورت مختلف می تواند انجام گیرد که در زیر به اختصار به آن اشاره شده است.

- با چه کسی؟

- دانشجو با خودش: ژورنال، پورتفولیو
- دانشجو با سایرین: استاد، سایر دانشجویان، افراد خارج از کلاس

- درباره چه چیزی؟

- موضوع درسی
- فرآیند یادگیری: چه چیزی؟ چه ارزشی دارد؟ چگونه؟ چه نکات یادگیری باید یاد گرفته شود؟

- به چه شکل نوشتاری؟

- کاغذ یک دقیقه ای^{۴۳}
- ژورنال هفتگی^{۴۴}
- پورتفولیوی یادگیری^{۴۵}

در کاغذهای یک دقیقه ای، استاد یک سؤال کوتاه اما کلیدی را مطرح می کند و از دانشجویان می خواهد تا در پایان کلاس به آن پاسخ دهند مثلاً: مهمترین نکته ای که امروز یاد گرفته اید چه بوده است؟

۲,۱۱ شرحی بر گام پنجم - تلفیق گام های اول تا چهارم^{۴۶}

یکپارچگی مؤلفه های پایه مبنای اصلی در گام پنجم می باشد.

- از یکپارچگی مؤلفه های کلیدی (گام اول تا چهارم) اطمینان حاصل کنید.
- ارتباط و به هم پیوستگی گام اول تا چهارم را چک کنید.

در زیر به تفصیل به بررسی فاز اول طراحی برنامه پرداخته شده است.

⁴² Reflection

⁴³ One- minute Papers

⁴⁴ Weekly Journal Writing

⁴⁵ Learning Portfolio

⁴⁶ Integrating Steps 1-4

این گام در واقع آخرین بخش از فاز ابتدایی طراحی برنامه است. در این قسمت ارتباط و به هم پیوستگی قسمت های قبلی مورد بازبینی قرار می گیرد.

- عوامل زمینه ای تا چه اندازه در تعیین اهداف یادگیری، روش ارزشیابی، بازخورد و فعالیت های یادگیری انعکاس پیدا کرده است؟
 - چه مشکلات احتمالی وجود دارد؟
 - روش ارزشیابی تا چه حد اهداف یادگیری را پوشش می دهند؟
 - آیا فعالیت های یادگیری طرح ریزی شده برای کلاس، اهداف یادگیری را پوشش می دهند؟
 - فعالیت های یادگیری و بازخوردها تا چه حد دانشجویان را برای ارزشیابی آماده می کنند.
- شکل شماره (۷) بعنوان یک ابزار مناسب در این مرحله می تواند به کار گرفته شود.

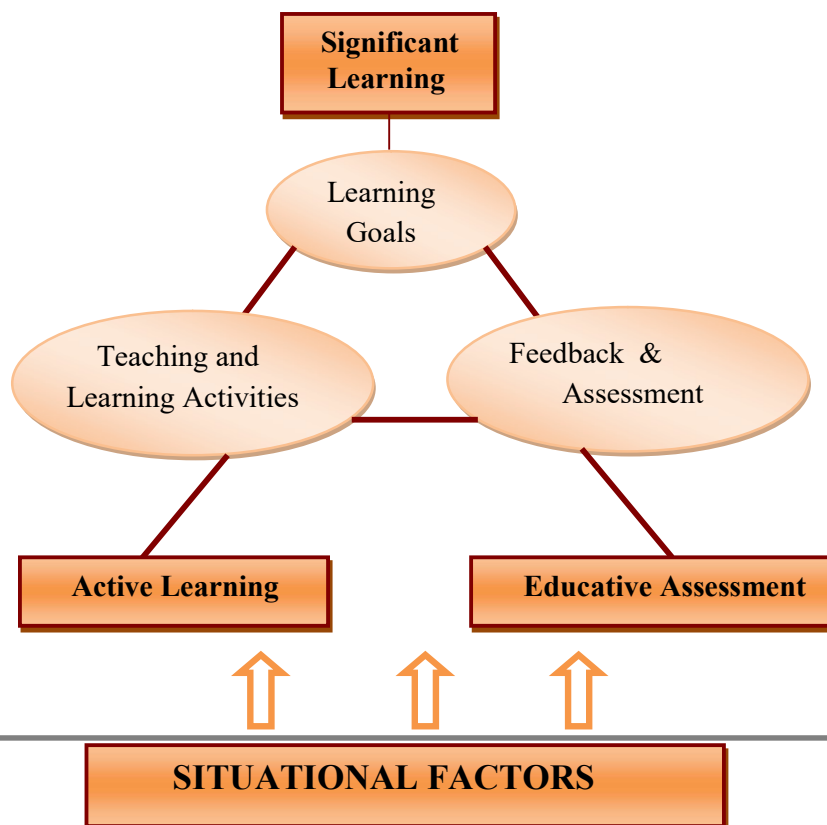
Worksheet for Designing a Course

Leaning Goals for Course:	Ways of Assessing This kind of Learning:	Actual Teaching-Learning Activities:	Helpful Resources: (e.g, people, things)

شکل شماره ۸ شاخص های ارزشیابی را در طراحی یک دوره نشان می دهد.

Criteria for Assessing Course Designs

(The major criteria are shown in bold)

شکل ۸: شاخص های ارزشیابی در طراحی یک دوره

➤ آزمون

- ۱- کدامیک از موارد زیر فقط نشان دهنده تعیین صحت و درستی یادگیری دانشجو است؟
 الف) Audit ive Assessment
 ب) Forward looking
 ج) Backward Looking Assessment
 د) همه موارد فوق
- گزینه " الف " صحیح است

- ۲- تعیین انتظارات جامعه از برنامه آموزشی در کدامیک از مراحل زیر انجام می گیرد؟
 الف) گام چهارم
 ب) گام دوم
 ج) گام سوم
 د) گام اول
- گزینه " د " صحیح است

- ۳- کدامیک از ویژگی های زیر نشان دهنده یک بازخورد مناسب می باشد؟
 الف) تکرار
 ب) افتراق
 ج) فوریت
 د) همه موارد فوق
- گزینه " د " صحیح است

۳ فاز میانی^{۴۷} (گام های ششم تا هشتم)

➤ مفاهیم کلیدی

۱. نقشه فعالیت های یادگیری پس از تعیین عناصر اصلی یک برنامه طراحی می شود.

➤ اهداف یادگیری

- شما پس از مطالعه مطالب این نوشتار قادر خواهید بود:
۱. فاز میانی طراحی برنامه را شرح دهید.
 ۲. اهمیت طراحی نقشه فعالیت های یادگیری را توضیح دهید.

۳,۱ توضیحی اجمالی بر فاز میانی

پس از اینکه عناصر اصلی یک برنامه / دوره مشخص شد باید فعالیت ها را بصورت منسجم سازماندهی نمود. این امر از طریق ساختار بندی برنامه، انتخاب استراتژی آموزشی و سپس تلفیق ساختار و استراتژی تحت عنوان نقشه فعالیت های یادگیری^{۴۸} انجام می گیرد.

۳,۲ گام ششم - ساختار بندی دوره/ برنامه^{۴۹}

ساختار بندی یک دوره به معنی تقسیم یک ترم تحصیلی به ۷-۴ بخش است بطوریکه هر بخش بر روی یکی از مفاهیم کلیدی، موضوعات و یا تاپیک های اصلی برنامه تأکید داشته باشد. سپس این تاپیک ها باید با توالی منطقی در کنار هم قرار داده شوند و مشخص شود برای هر تاپیک چند جلسه باید اختصاص داده شود.

۳,۳ گام هفتم - استراتژی آموزشی^{۵۰}

در اینجا باید بین روش تدریس و استراتژی آموزشی افتراق داده شود. روش تدریس در واقع یک فعالیت مجزا و اختصاصی تدریس است مثل سخنرانی، مباحثه و بحث در گروه های کوچک. در حالیکه استراتژی آموزشی مجموعه ای از فعالیت های یادگیری است که با توالی خاصی در کنار هم قرار گرفته است تا یادگیری دانشجو را نسبت به موضوع بهبود ببخشد.

برخی از این فعالیت ها می تواند شامل موارد زیر باشد:

- آماده کردن دانشجو برای فعالیت های بعدی
 - ارزیابی عملکرد دانشجو
 - ایجاد فرصت تمرین کردن همراه با ارائه باخورد
 - بازاندیشی دانشجو درباره یادگیری اش
- این فعالیت ها می تواند برای کلاس و یا خارج از کلاس طراحی شوند.

۳,۴ گام هشتم - نقشه از فعالیت های یادگیری

در این مرحله باید ساختار برنامه و استراتژی آموزشی با هم تلفیق شوند. می توان از جدول زمان بندی فعالیت های مربوط به کل دوره نیز استفاده کرد. شکل شماره (۹) می تواند در این مرحله کمک کننده باشد.

Week	Class	Between	Class	Between	Class	Between
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						

⁴⁸ Scheme of Learning Activities

⁴⁹ Creating Course Structure

⁵⁰ Instructional Strategy

10						
11			Sessions per week			
12						
13						
14						
15						
Final Exam OR Project						

Sequence of Learning Activities

➤ آزمون

- ۱- همه موارد زیر در طراحی نقشه فعالیت های یادگیری جای دارد به جز:
- الف (ساختار بندی دوره)
 ب (تعیین فعالیت های یادگیری)
 ج (انتخاب استراتژی آموزشی)
 د (تلفیق ساختار و استراتژی)
- گزینه " ب " صحیح است

- ۲- ساختار بندی یک دوره آموزشی یعنی :
- الف (یعنی توالی منطقی موضوعات)
 ب (تعیین جدول زمانی فعالیت های یادگیری)
 ج (تعیین توالی فعالیت های یادگیری)
 د (تلفیق ساختار و استراتژی)
- گزینه " الف " صحیح است

۴ فاز پایانی (گام های نهم تا دوازدهم) ^{۵۱}

➤ مفاهیم کلیدی

۱. شناسایی مشکلات احتمالی از مهم ترین نکاتی است که در این مرحله انجام می گیرد.

➤ اهداف یادگیری

- شما پس از مطالعه مطالب این نوشتار قادر خواهید بود:
۱. گام های فاز نهایی را به تفصیل شرح دهید.
۲. اهمیت فاز نهایی را در طراحی برنامه توضیح دهید.

چهار وظیفه مهم در این مرحله باید انجام گیرد تا طراحی یک دوره کامل شود.

۴,۱ گام نهم - تعیین چگونگی نمره دهی

در این مرحله سیستم نمره دهی باید معین شود بطوریکه منعکس کننده اهداف و فعالیت های یادگیری باشد. در این قسمت لازم نیست به هر چیزی نمره داده شود بلکه مهم ترین ها باید وزن دهی و نمره بندی شوند.

۴,۲ گام دهم - شناسایی مشکلات احتمالی

با تجزیه و تحلیل و ارزیابی طرح اولیه^{۵۲} برنامه می توان مشکل زدایی کرد. در واقع مشکلات احتمالی در این مرحله شناسایی می شوند. مثلاً آیا دانشجویان وقت کافی برای تکالیف کلاسی دارند؟ آیا دانشجویان به منابع مورد نیاز دسترسی دارند؟

۴,۳ گام یازدهم - اطلاع رسانی به دانشجویان درباره آنچه برنامه ریزی کرده اید.

در این قسمت سرفصل^{۵۳} دوره، اهداف، ساختار، فعالیت های کلاسی، زمانبندیها، مواد آموزشی، روش نمره دهی و سایر سیاست های احتمالی برای آنکه در اختیار دانشجویان قرار داده شود، معین می گردد.

۴,۴ گام دوازدهم - طرح ریزی برای ارزشیابی برنامه

در این مرحله که یکی از مهم ترین مراحل است باید طرح اولیه ارزشیابی برنامه/ دوره ریخته شود. این تنها راهی است که می تواند نشان دهنده چگونگی عملکرد برنامه باشد و نقاط قوت و ضعف برنامه را مشخص نماید.

برای این کار می توان از روش های مختلف استفاده نمود:

- جمع آوری بازخوردهای دانشجویان در طول دوره و در پایان دوره
- استفاده از سایر منابع اطلاعاتی :
- ارزشیابی برنامه توسط دانشجویان
- مصاحبه با دانشجویان
- تهیه پرسشنامه
- ارزشیابی بیرونی توسط همکاران
- نتایج امتحانی

➤ آزمون

- ۴- شناسایی مشکلات احتمالی از چه طریقی امکان پذیر است؟
- الف) تجزیه و تحلیل طرح اولیه ب) بررسی سیاست های آموزشی

⁵² First daft

⁵³ Syllabus

د) همه موارد فوق

ج) بررسی نمرات دانشجویان

گزینه "الف" صحیح است

خلاصه

سه فاز اصلی در طراحی یک برنامه ادغام شده وجود دارد که عبارتند از :

فاز اولیه:

گام اول: تعیین اهم عوامل موقعیتی

گام دوم: تعیین اهم اهداف یادگیری

گام سوم: تنظیم روش های ارزیابی و ارائه بازخورد مناسب

گام چهارم: انتخاب فعالیت های تدریس / یادگیری اثر بخش

گام پنجم: اطمینان از تلفیق اجزاء اولیه

فاز میانی:

گام ششم: ایجاد یک ساختار موضوعی برای دوره

گام هفتم: انتخاب یا ایجاد یک استراتژی آموزشی

گام هشتم: تلفیق ساختار دوره و استراتژی آموزشی برای ایجاد یک طرح کلی از فعالیت های یادگیری

فاز نهایی:

گام نهم: ایجاد سیستم نمره دهی

گام دهم: رفع اشکال برای مشکلات احتمالی

گام یازدهم: تدوین سرفصل برنامه

گام دوازدهم: ارزشیابی دوره و تدریس

منابع

1. Fink L. Dee (2003)
2. A Self- Directed Could to Designing Courses for Significant Learning
3. San Freancisco: Joss- Bass